

Centralizace velení při zahájení války

Podplukovník Ladislav J a č e k, podplukovník Jiří B r u s

V posledních číslech časopisu VOJENSKÁ MYSL se často píše o možnostech nenadálého napadení nepřitelem, charakteru příští války a z toho vyplývajících požadavků na bojovou pohotovost. Tyto články nás přiměly, abychom se vyjádřili k některým problémům.

Není pochyb o tom, že každý agresor se bude snažit zasadit úder jako první, dosáhnout přitom maximálního překvapení, především ve prospěch strategických jaderných zbraní, na některých směrech možná i za cenu dočasné ztráty taktické a operační iniciativy.

Nenadálost zahájení války je ovšem třeba chápat relativně, podle konkrétních časových podmínek. Zhruba ji lze rozdělit do tří kategorií:

1. Nejhorší situaci způsobí **totální překvapení, které znamená okamžitý přechod z mírového stavu do válečného**, bez jakýchkoliv politických, vojenských či ekonomických příprav k válce. Lze stručně říci, že příznaky napadení zjistíme doslova až tehdy, kdy na obrazovkách radiolokátorů se objeví nepřátelské rakety nebo kdy tuto zprávu podají kosmické průzkumné prostředky.

Agresor se bude snažit o dosažení nejen strategického, ale i operačního a taktického překvapení. Proto neuskuteční žádná vojenská opatření, která by mohla svědčit o přípravě napadení předem. Tento způsob zahájení války je i pro útočníka velmi složitý. Nedovoluje mu uskutečnit předem potřebná opatření a předpokládá značně zmilitarizovaný řád a systém, který by umožnil velmi rychle realizovat připravené válečné plány, prakticky až v průběhu napadení. Ovšem, právě tento způsob je vlastní novým podmínkám, které vnesly do ozbrojeného zápasu jaderné a raketové zbraně.

2. Další kategorií je **zahájení války s překvapením, ale s minimální časovou přípravou**. V tomto případě lze počítat s tím, že vlastní průzkum zjistí příznaky napadení několik hodin před přepadem.

V této době lze uskutečnit jen nejnnutnější opatření po vyhlášení bojového poplachu; v žádném případě se neprojeví jakákoli mobilizační opatření. Do těchto několika hodin se musí vtěsnat i závažná politická a vojenská rozhodnutí: zda a kdy vyhlásit bojový poplach a mobilizaci, zda vydat rozkaz k zaujetí operačního uclnění vojsky i štáby atd. Problém není tak jednoduchý, protože nepřítel žádná z těchto opatření neuskutečňuje, zjištěné příznaky nemusí být jednoznačné a zřejmě nebudou okamžité zprávy z různých pramenů ke konfrontaci. Několik hodin možná postačí na taktickou činnost, ne však na operační či strategická řešení tak nedozírného dosahu, jako je zahájení války. V tomto případě lze tedy hovořit o strategickém a operačním překvapení.

3. Do třetí kategorie patří **zahájení války s překvapením po krátkodobém období příprav**. Válka není sice předem vyhlášena, k mobilizaci rovněž nedochází v nějakém přípravném období, ale přece jen řada vojenských i ekonomických aspektů svědčí o chystané agresi.

Třetí kategorie dává přepadenému poněkud větší možnosti k přijetí a uskutečnění nejnnutnějších opatření k obraně. Především má možnost vyvést vojska a štáby mimo stále posádky, zahájit skrytou mobilizaci a připravit se na střetné sražení — ovšem za nedostatku záloh, druhých sledů apod.

Stupeň překvapení je omezen až několika dny, které má napadený k dispozici. V tomto případě můžeme mluvit o strategickém překvapení. Ozbrojené síly byly uvedeny do takové pohotovosti, která umožňuje poměrně organizovaně plynule plnit plány na taktickém i operačním stupni, nebylo však možno připravit na válku stát jako celek. Všechna opatření strategického rázu vyžadují mnoho času. Proto se snaží všechny vyspělé státy výhody strategického překvapení agresora snížit na minimum. Vytvářejí se strategické sledy, schopné vést po určitou dobu válku, udržují se v pohotovosti značné

síly k zabezpečení teritoria, vytvářejí se zásoby materiálu a techniky apod.

Vzniká otázka, **zda je možno čelit operačnímu a taktickému překvapení.**

Je to jistě velmi složité a řešení spadá do různých oblastí přípravy vojsk, štábů i do oblasti všelidové obrany. Neklademe si za cíl rozebrat v tomto článku celou tuto problematiku, ale pouze tu nejdůležitější a to problematiku velení.

Uvědomme si charakter vzniklé situace; vojska a štáby jsou v posádkách, stát žije v míru a do této situace přichází signál bojového poplachu se současným vyhlášením mobilizace. Sotva vojska opustí posádku a možná že ještě ne zcela, padají operační a strategické rakety a pumy s jadernou náloží.

Jde o situaci po všech stránkách nadměrně obtížnou. Štáby musí opustit stálou posádku, zaujmout určený prostor, zahájit práci na pojítkách. To všechno (kromě další mnohotvárné činnosti) potřebuje čas, naplněný dopadem nepřátelských jaderných raket a pum, vlastním odvetným strategickým úderem a bojovou činností vojsk, která opustila stálé posádky a působí samostatně a iniciativně v určených prostorech a směrech.

Situace se bude měnit každou minutou. Bude nutno ji zjistit, upřesnit úkoly a a vydat potřebné rozkazy. Období, v němž dochází k této činnosti — od vyhlášení bojového poplachu do prvního vydání rozkazu na základě ověřené situace — to je **období centralizace velení**, které je pro velitele a štáby zatěžkávací zkouškou jejich schopnosti.

Některé vyšší štáby mohou být mírově rozmístěny ve větších kategorizovaných městech. Nebude zřejmě možné vyvést je do třiceti minut mimo město a požadovat, aby plnily hned od počátku své funkce. Uvážíme-li nejhorší situaci — zahájení války s úplným překvapením — bude nutné přijmout taková opatření, aby alespoň operační skupina byla schopna tuto funkci plnit. Např. řešit svoz vybraných osob tak, aby byly splněny časové normy. V těchto městech je třeba kromě toho upustit od tradičního svazu a vyjít především z požadavku co nejrychleji opustit město. Svoz nelze organizovat přes centrum města, ale paprskovitě a potom okruhem mimo ně. V okolí města je třeba zvolit řadu sběrných středisek a z nich osoby svážet.

Charakteristickým rysem tohoto období bude velká časová tiseň. Nebude čas na to, aby velitelé a štáby přemýšleli a ujas-

ňovali si, co zabezpečit, komu velet, čemu věnovat nejvíce pozornosti. O této činnosti musí mít jasný obraz již v míru.

V čem je možno vidět specifické podmínky tohoto období? Především v tom, že **centralizace velení budou dosahovat velitelé postupně, po určitém časovém období**; nebude možno mluvit o jejím zakončení, dokud celá škála stupňů velení nebude spojena v jediný řetěz, schopný doručit hlášení, rozkazy a povely všem stupňům i když s notnou dávkou improvizace a vynalézavosti (přeskočením některých stupňů velení apod.).

Řadu opatření bude nutno uskutečnit bez znalosti situace v dotyku, např. upřesnění úkolů a řízení průzkumu, vydání úkolů raketovým vojskům apod.

Správný odhad délky tohoto procesu je velmi důležitý. Tímto časem je limitována práce velitelů a štábů různých stupňů, rozsah seznámení jednotek pohraničních svazků s úkoly, vyřešení součinnostních otázek apod.

Podle našeho odhadu (bez ohledu na některé zvláštnosti, vzniklé vyřazením některého stupně velení) na stupni pluku může být dosaženo centralizace velení do 2—4 hodin, na stupni divize do 4—6 hodin, na stupni armády do 5—7 hodin a ve frontu do 6—8 hodin (všechny časy od vyhlášení bojového poplachu). Během této doby nebudou mít pravděpodobně jednotlivé stupně velení vliv na vývoj situace v dotyku, kromě činnosti letectva a raketového vojska, které však v důsledku neznalosti situace budou napadat cíle ve větší hloubce.

Doba, limitující dosažení centralizace velení, nebude období nečinnosti a čekání. Je třeba si ji promítnout do práce štábů jako obrovské úsilí, zaměřené převážně ve prospěch podřízeného stupně.

V tomto období musí polní a teritoriální orgány velení plnit organizovaně a sladěně své plánované povinnosti, aby nedocházelo k duplicitě nebo opomenutí závažných opatření. Stává se často, že polní štáby řeší právě v tomto náročném období úkoly, příslušející výhradně teritoriu, nebo že chtějí nemožné od svých podřízených, zatímco důležité problémy tohoto období utíkají.

Na co by se měli příslušní velitelé a polní štáby v této době soustředit?

Je to především **organizace a úkolování prostředků průzkumu**, které by měly být především zaměřeny na průzkum a sledování uzlů komunikací a odposlech

rádiových sítí. Každý velitel si musí uvědomit, že zprávy obdrží tak rychle, jak rychle a cílevědomě, i v krajně nejasné situaci, dokáže zorganizovat průzkum a zabezpečit mu úspěšné zahájení činnosti. Organizace a včasné vysazení průzkumných skupin bude jedním z nejdůležitějších předpokladů pro splnění palebných úkolů.

Druhý velmi důležitý úkol bude **zjištění situace v posádkách i ve shromaždištích a první orientační představa o bojeschopnosti vojsk po útvaru i jako celku**. U vyšších štábů, které centralizují velení do svých rukou později, to znamená zjistit konkrétní bojovou situaci na frontě. Přitom musí vyvinout maximální aktivitu a získávat tyto zprávy především výjezdy příslušníků štábů. Prakticky s vyhlášením bojového poplachu by měli být z vyšších štábů koordinovaně vysláni styční důstojníci k podřízeným štábům (na důležitých směrech i o dva a více stupňů níže) s úkolem zjistit situaci, pomoci podřízeným velitelům a co nejrychleji se vrátit k vlastnímu štábu. Koordinací této činnosti můžeme její rozdělení mezi divizi, armádu a front tak, aby všechny tyto stupně byly maximálně rychle informovány o situaci a přitom nezdvojovaly výjezdy. To předpokládá místní a časové sladění výjezdů. Je pochopitelné, že zpracovávat a sladovat takový plán po vyhlášení bojového poplachu je bezvýznamné, a že i takové detaily by měl předvídat plán činnosti při bojovém poplachu. Přitom je nutné počítat se dvěma variantami přesunu styčných důstojníků — za příznivých povětrnostních podmínek vrtulníkem, za nepříznivých auty. Bez znalosti situací nelze velet a k tomu je zapotřebí včas přijmout potřebná organizační opatření.

Další důležitý úkol bude **orientačně zjistit radiační situaci ve svém pásmu a u vyšších štábů především v týlovém prostoru**, aby mohly co nejrychleji získat potřebné podklady pro pohyb a manévry druhých sledů a záloh. Každé opomenutí, každé zbytečné zdržení druhého sledu v důsledku nejasné radiační situace může mít v budoucnu nedozírné následky pro udržení iniciativy a narůstání úsilí. Vždyť podstatná část pozemních úderů nepřítel bude namířena proti operačním zálohám a druhým sledům; proto bude třeba dovedně jimi manévrovat.

Velkou pozornost je třeba věnovat **i raketovému technickému zabezpečení**. V tom se musí projevit pohotovost a pružnost štábu a jeho schopnost správně reagovat na situaci v týlu a usměrnit technické jednotky na rychlé a organizované splnění úkolu.

Potřeba co nejrychleji velet vojskům, koordinovat součinnost uvnitř ozbrojených sil, řídit přesuny, dokončit poplach a mobilizaci podle situace, která se tvoří na teritoriu, vyžaduje co **nejrychlejší spojení s podřízenými**. To je ovšem narušeno přesunem štábů a spojovacích jednotek z posádek. V této souvislosti je otázka, zda by u pozemního vojska a frontového letectva neměly být uplatněny některé principy velení, obvyklé u vojska protivzdušné obrany štábu.

Zatímco nadřízení velitelé a štáby budou plnit uvedené úkoly, dojde, k přiblížení a zavázání do boje prvních sledů stran. Malé jednotky (do praporu vto) povedou určitou dobu samostatně bojovou činnost. Její výsledky bude do značné míry ovlivněn iniciativou, smělostí, dovedností a rozhodností velitelů. Přitom je třeba si uvědomit, že **toto období bude rozhodující pro přenesení bojové činnosti na území agresora**, že v tomto období bude možno poměrně lacino a mnoho získat, nebo drazé platit za zmeškání nebo opomenutí. Tyto zásady by měly být jasny nejen ve vyšších štábech, ale i v malých jednotkách, kde velitelé v prvních hodinách války mohou být odkázáni pouze na své síly, svou dovednost i znalost úkolu. Naše řády velmi dobře zdůrazňují to, že výtky nezasluhuje ten, kdo ve snaze zničit nepřítel nedosáhl svého cíle, ale ten, kdo boje se odpovědností zůstal nečinným a nepoužil všech sil a prostředků k dosažení úspěchu v boji.

Proces dosažení centralizace velení v podmínkách války, zahájené s překvapením je nejsložitější moment velení v počátečním období války vůbec.

Záleží na všech velitelských stupních, aby byl dokonale prostudován a intenzivně v různých variantách procvičován. Potřebné konkrétní závěry musí být uplatněny v plánovacích dokumentech. Jen tím zajistíme, aby při skutečném napadení proběhlo toto nejdůležitější období organizovaně, a aby prvních hodin války bylo využito v náš prospěch.